LEXICOGRAPHISCHE BIJDRAGEN

DOOR

CH. A. VAN OPHUIJSEN.

De heer H. C. KLINKERT heeft zich steeds beijverd zijne woordenboeken zoo goed en volledig mogelijk te maken, en tot zelfs in den jongsten druk van zijn „Nieuw Maleisch-Nederlandsch Zakwoordenboek” (1910) is hij zijne gewoonte trouw gebleven om woorden, door hem in Maleische handschriften gevonden, waarvan de beteekenis hem onbekend is gebleven, van een vraagteeken voorzien op te nemen. Dat enkele woorden voorkomende in door hem zelf bezorgde uitgaven in zijne lexica, m. i. de beste in onze taal bestaande, niet worden aangetroffen, kan dan ook aan niets anders dan aan toevallig over het hoofd zien dier woorden toegeschreven worden.

Ik stel mij voor enkele daarvan hieronder te behandelen, maar zal tevens van de gelegenheid gebruik maken om de beteekenis van eenige niet verklaarde woorden mede te deelen.

Vele der hoofdstukken, waarin de „Sedjarah Melajoe” verdeeld is, eindigen met de volgende woorden:

والله أعلم بالصواب واليه المرجع والمعاب

d. i. *wallahoe a'lam(oe) bi'ssawab wa ilaihi almardji wa'lma'ab*. Omtrent het eerste gedeelte van den zin, die zooals bekend beteekent: En God weet, kent het best de waarheid (van hetgeen medegedeeld is), heb ik alleen het volgende op te merken.

أعلم transcribeer ik *a'lam*; de heer KLINKERT schrijft *alam*. Uit het „Bericht voor den gebruiker”, voorkomende in bovenvermel-

den tweeden druk van het Zakwoordenboek, lezen wij: „De Arabische letters zijn in dit werk als volgt getranscribeerd: ع met *ā, ē, ī, ō* of *oe*.” Daaruit moeten wij opmaken, dat hij de ع òf beschouwt als een op bijzondere wijze uitgesproken klinker òf als een medeklinker, die niet als sluiters kan optreden. Vandaar dat hij *عَلَم, عَالَم, عَالَم* alle drie weergeeft met *ālam*, in plaats van met *a'lam, 'alam, 'alam*. Ook om practische redenen meen ik, dat onderscheiding, i. c. door verschil in spelling, wenschelijk is.

Bij het woord *مَرْجِع* vinden wij in het Nieuw Maleisch-Nederlandsch Woordenboek, 2de druk (1902): „*mardjā*, Arab. terugkeer, inz. tot God, de toevlucht nemen.” Men leze *mardji*^c (*مَرْجِع*) zooals VON DE WALL heeft; dit woord beteekent niet alleen: terugkeer, het terugkeeren, maar ook de plaats, waar men terugkeert, de plaats waarheen of de persoon tot wien men zich (om hulp b.v.) wendt, enz.

وَالِيهِ الْمَرْجِع = en tot hem is de terugkeer; deze uitdrukking herinnert ons aan de bekende formule: *إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ* *راجعون*, voorwaar wij zijn van God en tot Hem keeren wij weder. Ik teeken hierbij aan, dat *إِنَّا لِلّٰهِ inna lillahi* (zie *إِلَٰه ilah*) door KLINKERT wordt vertaald met: wij zijn voor God. Ik geloof, dat in de plaats van voor, de praepositie van hier beter is; de bedoeling is toch te zeggen, dat wij aan God toebehooren, dus van Hem zijn.

En nu *المعاب*? In geen der mij bekende Maleische woordenboeken is het te vinden. *مَعَاب* is eene afleiding van *عَاب* en beduidt: ondeugd, gebrek, vlek, afkeuringswaardige zaak of handeling, enz. De afleiding *عَيْبٌ 'aib* met ongeveer dezelfde beteekenis is meer bekend.

Het is duidelijk, dat *المعاب* in den bovenaangehaalden zin *وَالِيهِ الْمَرْجِع* volstrekt niet past; het is hier dan ook in het geheel niet op zijne plaats. Wij hebben te doen met *الْمَأْبِ almadb*. *مَأْب* (van *آب*) nu beteekent: plaats, waar men terugkeert en is dus ongeveer gelijk aan *مَرْجِع*. Dat Maleiers in plaats van

المآب schrijven المعاب kan ons niet bevreemden, als wij ons te binnen brengen, hoe zij zelfs het gewone Maleische woord اورت wel eens door عورت voorstellen. Men zie b.v. de Oendang-oendang Djambi. In het woordenboek kunnen dus nu nog opgenomen worden: مآب *ma'db* en مآب, *ma'ib* met de hierboven opgegeven beteekenissen.

Ik verwijs ten overvloede naar de eerste stelling van H. J. E. TENDELOO, voorkomende in zijn proefschrift „Maleische verba en nomina verbalia.”

معراج (KLINKERT *mēradj*; lees *mi'radj*), waarnaast معرج en معرج, wordt ook uitgesproken *maērat* of *mahērat*; de geheel vermaleischte vorm *mengērat* (onder invloed van het Javaansch, dat zooals bekend ع vaak door *ng* weergeeft?) komt ook voor. B.v. Sja'ir 'Abdoe'lmoeloek, Singapoera, lithogr. blz. 12, r. 12:

کریخ بکند ترلاو قوات مغکین سهارې مغکین ملاره
دکنانک اوبه جادي مضرة فیکیرن بکند همفر مغیره

De eerste beteekenis, die de Maleiers aan het woord toekennen, is hemelvaart; ليلة المعراج *lailatoe'lmi'radj* is: de nacht van MOEHAMMAD's hemelvaart. Verder doet het dienst als adjectief = ten hemel gevaren, naar den hemel — welke laatste uitdrukking door den Maleier ook gebezigd wordt, waar wij „naar de maan” of minder netjes „naar den duivel”, d.i. weg, verdwenen hebben.

نغار *nagara*. Onder dit woord vinden wij:

I. skr. stad, alleen in eigennamen.

II. Zie *nakara*, dat beteekent keteltrom, die met twee stokjes geslagen wordt, pauk; ook *nakarah*, Arab., zie *nobat*.

Nu staat echter in KLINKERT's editie van de Sedjarah Melajoe, blz. ۲۴۷: (*pentjoeri itoe*) *ia lari keatas boekit Melaka; maka diikoet baginda keatas boekit, bertemoe dinagara boekit itoe* . . .

Wat beteekent in dezen zin *nagara*? De opgegeven beteekenissen passen in het geheel niet; dat is duidelijk. *Nagara* is hier eene samenstelling bestaande uit *naga* + *agra*, waarin *naga* berg, en *agra* top beteekent; *nagagra* (vermaleischt *nagara*) is dus berg top. Het woord *boekit* is in bovenaangehaalden zin derhalve overcompleet.

عادي 'adi. Dit woord, dat beter عدي geschreven ware, komt in de Sja'ir Sitti Zoebaidah op blz. 2 voor:

عادي فنديكر جوهن فيلاون كاكه براني تيساد برلاون
سورخ وزير ساحت بغساون ممرنته دباوه بكند ستياون

Het wordt in KLINKERT niet aangetroffen. Beteekenis: die zich het eerst op den vijand werpt, die hem aanvalt, bijzonder dapper is; voorvechter.

Bij ابغ abang vermeldt KLINKERT *balerang abang*; ik hoorde steeds *belèrang bang*.

Het woord ابوي, Chineesch hoofd van een plaats of gewest, wordt algemeen uitgesproken *aboë* of *aboï* en niet *aboewi*.

Het Maleische ابوي wordt, meen ik, door KLINKERT vereenzelvigd met het Arabische ابوي, dat weigeren beteekent.

مغاييك is echter nooit weigeren, doch geringschatten, achteloos behandelen, licht tellen, enz. Het luidt *menga-baikan* en is afgeleid van *abai*, zooals CLIFFORD en SWETTENHAM terecht opgeven. Men vergelijkte de pantoen:

Disangka tidak 'kan menggaram,
Sangkar jang ketjil digadaikan; —
Disangka tidak 'kan menggaram,
Ombak jang ketjil diabaikan,

en de Minangkabausche spreekwijze: *Omba^e nan kètè^e djan diabaikan, disangkà tida^e kamangaram(kan)*; *disitoe baroe karam*, men telle de kleine golven niet licht; men meent, dat ze niet gevaarlijk zijn (eig. geen schipbreuk kunnen doen lijden), — let dus niet voldoende op —, en juist daar lijdt men schipbreuk. In den regel wordt alleen het eerste zinsdeel gebezigd, het tweede verklarende gedeelte verzwegen. Vgl. nog de Minangkabausche pantoen:

Dèn paloe taboeëh dèn hampaikan,
Ana^e angsà didalam talam; —
Omba^e Sèlan dèn abaikan,
Dèn sangkà tida^e kamangaram.

ابيص transcribeert KLINKERT *abidl*; deze uitspraak is, meen ik,

niet de gebruikelijke; men zegt algemeen: **abjad**, trouwens geheel in overeenstemming met het Arabische **أَبْجَد**.

11 Bij **atoes** plaatst KLINKERT een vraagteeken. Terecht heeft hij het in beteekenis gelijkgesteld met het Javaansche **toes**; **koe-toeskan** (waarnaast **koeëtoeskan** en niet **atoeskan**) = ik laat uitdruipen, b.v. groenten, rijst, enz., **mengetoeskan**. **Bakoel itoe soedah toes**, die mand is al uitgelekt.

12 Onder **atjap** II. staat: **atjap kali**, dik wijls. Ik meen, dat alleen in het Minangkabausch **atjo^e kali** of enkel **atjo^e** met die beteekenis voorkomt; in het Maleisch is het **kerap kali** of alleen **kerap**. Het laatste doet aan het Betuwsche **duk** (= dik, dikwijls) denken; **kerap kali** is letterlijk vertaald dikmaals, dikwerf.

13 **ara**. Onder dit woord is de uitdrukking **sia-sialah menantikan ara ta^e bergetah** opgenomen en vertaald met: 't is te vergeefs wachten op een vijgeboom, waarin geen gom zit. Ik geloof, dat de vertaling moet luiden: 't is ijdel te wachten, tot de **ara**-boom geen **getah** meer afscheidt.

14 Bij **arab** staat, dat het in het Maleisch verbasterd is tot **rebo** (transcribeert KLINKERT **arab** daarom **arbā**, **arbō**?). Voor zoover mij bekend is **rebo** wel de Javaansche uitspraak, maar de onder de Maleiers gangbare luidt **raboe**; **hari raboe**, Woensdag. Echter dient te worden opgemerkt, dat **rebo** niet eene verbastering is van **arab**, dat alleen vier beteekent. De Javaansche en Maleische vormen zijn van den Arabischen **رَبْوَع** **raboe^e**, in beteekenis gelijk aan **أَرْبَعَاءَ** **arbi^ed**.

In het supplement op het Nieuw Maleisch-Nederlandsch Woordenboek (1898) vinden wij bij **arag** **arang**: „voeg bij: **arang habis**, **besi binasa**, als de houtskool op is, bederft het ijzer, sprw.” Uit den 2^{den} druk van het Nieuw Maleisch-Nederlandsch Woordenboek blijkt, dat het spreekwoord aan de Oendang-oendang Djambi ontleend is; de vertaling luidt: de houtskool is op en het ijzer bedorven. Deze overzetting is juist; het spreekwoord, gebaseerd op het werk van een smid, wil zeggen: dat

alles, wat men gedaan heeft, de moeite, de kosten, die men zich getroost heeft om het een of ander doel te bereiken, tot geen resultaat hebben geleid. Het ijzer is onbruikbaar geworden, de houtskolen zijn op, en de smid heeft voor niets zich vermoeid — dit laatste zegt de Minangkabauer er bij: *Oerang maniti^e djäriëh sadjå*. Dat in het Zakwoordenboek (ed. 1910) weer staat: als de kolen op zijn, bederft het ijzer — welke uitdrukking twee feiten, waartusschen geen causaal verband bestaat, als oorzaak en gevolg voorstelt — is ongewijfeld een lapsus calami.

Eene met de besprokene in beteekenis overeenkomende uitdrukking is: *antan patah, lesong hilang*. Onder انتن **antan** verstaalt KL. ze met: als de man impotent is, is de vrouw onvruchtbaar. Onder vermelding, dat wij hier met een spreekwoord te doen hebben, verwijst hij naar C(LIFFORD) en S(WETTENHAM). Daar lezen wij: If the pestle be broken, the mortar will be lost — *Prov.*: if the husband be impotent, the wife will prove unfaithful. Blijkbaar heeft KL. zelf geen vrede met zijne vertaling gehad, want in het Zakwoordenboek (1910) luidt zij: als de stamper breekt, verdwijnt het rijstblok. De juiste overzetting is m.i.: de stamper is gebroken, en het rijstblok is weg. Geld ist hin, Gut ist hin, Alles ist hin!

De Minangkabauers hebben de volgende pantoen om hetzelfde te zeggen:

*Si goerabak si goerabau,
Mandaki goenoeëng Singgalang; —
Badja^e patah, djawi tarambau,
Baniëh habiëh ditjilo^e oerang.*

d.i.: De ploeg is stuk, de stier (die den ploeg voorttrekt) is gevallen en al de (padi) zaadplantjes hebben de lui gestolen. Niets is er over gebleven!

Dat C. en S.'s vertaling, die niet vlelend is voor de Maleische vrouw, ook aan juistheid te wenschen overlaat, zal m.i. uit het bovenstaande blijken. Hebben zij zich van de wijs laten brengen door de uitdrukking: *Lesong mentjari antan*, waarin met *lesong* en *antan* resp. vrouw en man bedoeld zijn?

Men zie het onder سيڠي *sigai* hierachter medegedeelde.

Onder اس **asa** vinden wij een Minangkabausch spreekwoord

vermeld: *asa hajam hendak kelesoeng, asa itik hendak kapelimbahan*, waarvan de vertaling zou zijn: de kip verlangt naar het rijstblok en de eend naar de kolk.

Wij hebben hier niet te doen met *asa* (want dan zou de Minangkabauer *asû* zeggen), maar met *asal*, afkomst, oorsprong.

Asa(l) ajam na^c kalasoeëng,
asa(l) itië^c na^c kapalambahan,

eene uitdrukking, die ons sterk herinnert aan ons: 't Muist, wat van katten komt, d. w. z. de jongen vertoonen den aard van de ouden; ieder volgt zijnen aangeboren aard, enz.

Onder اس *asa* III vinden wij: Skr. één, eenig, enkel. Dit is zonder eenigen twijfel onjuist. De hier opgegeven beteekenissen heeft het woord *sa*, waarnaast *esa* — dat alleen in een gedeelte van de stad *Melaka* als *asa* wordt uitgesproken. Men zegt: *Toehan jang sa*, of *Toehan jang esa*. De eerste is *kesa*, in betekenis gelijk aan *pertama*, en niet *kasa*.

Ik noteerde te *Penjengat* de volgende *redjang*:

Malam ini malam kesa,
Sa sa parang dēwansa,
Djangan teparang boenboen seboeah; —
Ajoeh adinda, goena biasa,
Setia kita djangan beroebah!

أسود Arab. zwart transcribeert KL. *asoed*; de zwarte steen in den tempel te Mekka noemt hij *hadjaroe'lasoed*. Men leze *aswad* en *hadjaroe'läswad*.

Een eigenaardig woord in KL's Woordenboek is wel het Javaansche انغون *angon*, waar we lezen: hoeden van vee; *angon-angon* = *pangon*, veehoeder? b.v. *diteboesnja kanak-kanak itoe didja-dikannja angon-angonnja*, hij kocht dat kind en maakte het tot zijn veehoeder, Ser. Bajoe.

Indien wij de *Serengga Bajoe* opslaan, dan vinden wij heel in het begin, dat *Moehibboe'lmoeboek* een knaap kocht en hem allerlei werkjes opdroeg, echter niet het hoeden van vee. De jongen is steeds om en bij hem; hij heeft de sleutels in bewaring. Dat wij hier met *angon-angon* te doen zouden hebben, meen ik te mogen betwijfelen. In mijne editie staat:

Maka olèh Moehibboe'lmoeloek diteboesnja kanak-kanak itoe serta dinamainja kanak-kanak itoe Retna Kasihan; maka didjadi-kannja angan-angan, itoepon sangatlah berboeat chidmat dan kebaktian kepadanja itoe dari pada sehari kepada sehari dan mengerdjakan pekerdjaan Moehibboe'lmoeloek itoe.....

Het is mogelijk, dat in plaats van *angan-angan* moet gelezen worden *angan-angannja*; maar wat hebben wij dan onder *angan-angan* te verstaan?

In de volgende Minangkabausche pantoen:

Ana^e balam diatèh sàrië^e,
Ditèmba^e ana^e dari pàkan,
Didàbièh laloe dipanggangkan; —
Hambà tida^e lèngah di adie^e:
Siang mandjadi angan-angan,
Malam hari masoe^e rasian;

d.i. op den *sàrië^e*-stoel ¹⁾ zijn jonge *balam's*; jongens van de markt schieten ze, slachten en roosten ze vervolgens; — ik ben niet onverschillig te uwen opzichte: over dag zijt gij mij niet uit de gedachten en 'snachts zijt gij in mijne droomen, — beteekent *angan-angan* de persoon, die het onderwerp van iemands gedachten is, waaraan men steeds denkt, die dus zoo te zeggen de handeling „denken” ondergaat. Doch een verdubbeld grondwoord kan ook beteekenen. de persoon of zaak, die eene handeling verricht, die het middel is om eene handeling te bewerkstelligen, enz. En zoo zou *angan-angan* kunnen worden opgevat als de persoon, die hierom denkt en daarom denkt of moet denken, voor alles en nog wat zorgt, allerlei beredert en bedisselt, een vertrouwen man dus. Deze beteekenissen zouden wel in het verband passen.

Bij *انتارا antara* zou nog kunnen worden opgenomen de uitdrukking: *antara siang atau malam*, die o. a. in de „Sedjarah Melajoe” voorkomt. Op blz. ۳۴۱ (ED. SHELLABEAR) lezen wij: مک تینه سلطان فېغ کهد بندھرا دان سکل اورغ کلي^۱ ایت تیتھ بکند اف بچار هندق بندھرا دان سکل اورغ کلي^۲ کارن کیت تیدامقون انق لاکي^۳ جکلو کیت دکهنداکي الله تعالي انتارا سبغ اتو ماله سیاف بندھرا سمبه دان اورغ کلي^۴ سکلین سمبه اکن گنتي کیت سقاي فېغ این جاشن بناس

1) *Sàrië^e* is eene bamboe-soort.

d. i. De Sultan van *Pahang* sprak tot den Bendahara en de grooten, zeggende: Hoe denkt gij, Bendahara, en gij, Grooten, er over? Ik heb geen zoon; indien God, de Verhevene, mij te avond of morgen roept (eig. wil), wien zult gij allen dan als mijn vervanger huldigen, opdat *Pahang* niet ten onder ga?

Antara, siang atau malam heb ik vertaald met: te avond of morgen. Het woord *hendak*, tusschen *apa bitjara* en *Bendahara*, moet m. i. zonder twijfel door **مامق** *mamak*, oom, vervangen worden; *hendak* heeft hier geen zin. In het aan het Koninklijk Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië door Prof. NIEMANN gelegateerde MS. van de „Sedjarah Melajoe” ontbreekt *hendak*, en staat *antara siang dengan malam*; op een paar onbeteekenende verschillen na is de tekst van het citaat gelijk aan dien van dit handschrift.

Het woord **ليف** *lioep* is ook van een vraagteeken voorzien. Ongetwijfeld is **ليف** eene schrijffout voor **ليق** (ليوق) *lioek*. *Lioek lenggang* is eene gewone combinatie.

Tamatœ'lkalam, te vinden onder **كلام** *kalam*, heb ik nooit aangetroffen. Er bestaat, voor zoover ik weet, geen substantief *tamat* en de uitdrukking beteekent dan ook niet: einde van het woord. **تَمَّتْ** is de derde persoon enkelvoud, vrouwelijk, van **تَمَّ** (zij) is uit. In het Maleisch is deze vorm tot adjectief geworden, en men gebruikt dien dus bij alle geslachten en getallen zonder onderscheid.

تَمَّتْ الكلام: uit, beëindigd is het woord, verhaal. Ik zou daarom liever schrijven: *Tammat alkalam*.

KLINKERT geeft: **ابس** *aboes*. II. gepolijst? b.v. *emas jang mērah soedah teraboes*, Sj. Ibr. b. Chas.

We hebben hier ongetwijfeld met *tereboes*, van *reboes* (*koereboes*, ik kook) te doen; *tereboes* = gekookt, i. c. in water, waarin tamarinde en zwavel, om het goud de roode kleur te geven. Men zegt ook *soedah bereboes*, in plaats van *tereboes*. 't Minangkabausche *aboes* heeft, indien ik het wel heb, een korte ä. Bestaat daarvan een Maleisch aequivalent, dan zal het wel *eboes* luiden.

Het woord **باعث** *bahat*, met de beteekenis „deelgenootschap,

aandeel in eene kwade zaak'' komt voor zoover mij bekend, niet voor.

In *sabahat* (*orang sabahat*, medeplichtige, particeps criminis) hebben wij niet met eene samenstelling te doen. *سبه*, dat soms *sjoebahat*, maar in den regel *soebahat* en *soebahat* wordt uitgesproken, is het Arabische *شبهة*, dat meestal door de Maleiers *سبه* wordt geschreven. *شبه* is twijfel, iets dat aan twijfel of verdenking onderhevig is. *Wang soebahat* is geld, waaraan een luchtje zit, dat niet geheel langs wettigen of eerlijken weg is verkrege, enz.

Blijkbaar is *شبه* in het Maleisch als regel misverstaan; want meestal beteekent het in deze taal: vermenging, eens zijn; als adjectief: vermengd, eens zijnde, goedkeuring hechtende, medeplichtig, en wordt vaak met *atas*: ten opzichte van, aan geconstrueerd. Uit een MS.: *tetapi tiada sekali-kali kakanda soebahat atas seteroemoe itoe*, maar ik span volstrekt niet met Uwe vijanden samen; ik heb niets met hen te maken. *Adakah engkau soebahat atas hēlat andjing kafir itoe?* Zijt gij betrokken bij de gemeene streken dier ongeloofvige honden? Keurt gij hunne listige handelingen goed?

Alleen in *wang soebahat* komt, zooals wij uit de vertaling kunnen zien, het woord *soebahat* met het oorspronkelijk spraakgebruik overeen.

Het onder *بالغ* *balig* opgegevene *akal balig* = mondig, enz. hoorde ik steeds uitspreken *akil balig*. Evenzoo *tandas*, en niet *tandoes*. Tot die transcriptie van *تندس* is KLINKERT waarschijnlijk gekomen, doordat hij in de woorden: *سكالي تندق ليچين تندس* een rijmpje zag. De Maleier zegt *litjin tandas*, welk laatste woord ook totaal op, zonder eenig overschot, enz. beduidt. Vgl. Bataksch *tandos*, Minangkabausch *tandèh*. Men zegt b.v.: *Roempoet soedah tandas dimakan lemboe*.

Zou *توب* in *berbadjoe توب warna kelaboe* niet eene schrijffout zijn voor *توب saub*, dat kleeding, kleedingstuk beteekent? Hier is met *saub* natuurlijk een bepaald soort kleedingstuk bedoeld.

In de volgende pantoen:

Sirantièh tāloeēnja dalam,

*Batang Kapèh, Loeboeë^e Tampoeroeëng, ¹⁾
 Kami ini oempamå balam,
 Matå lüpèh, badan takoeroeëng,*

beteekenen de laatste twee regels: Wij zijn met *balams* (sc. die in eene kooi zitten) te vergelijken; wij kunnen vrij rond kijken, onze oogen den kost geven, maar wij zijn opgesloten, mogen onze woning niet verlaten. Dat kunnen b.v. jonge meisjes, aan wie wel vergund is voor het raam te zitten, maar die zonder geleide niet buitenshuis mogen, zeggen.

De vertaling door KLINKERT onder **بورغ boeroeng** van *oempama boeroeng*: *matanja lepas, badannya terkoeroeng* gegeven, nl.: als een vogel, wendt hij zijne oogen ervan af, dan komt zijn lichaam in de kooi, is, als men het bovenstaande daarmede vergelijkt, naar ik geloof, minder juist.

In VAN DER TOORN'S woordenboek staat *aië gädang maänjoei^e kan* (fig. stille waters hebben diepe gronden), welke uitdrukking KLINKERT vermaleischt heeft: *ajar besar menghanjoetkan*. *Aië gädang* is gelijk aan het Javaansche *bandjir*. Dat een *bandjir* alles meesleurt is duidelijk, maar dan kan *aië gädang maänjoei^e kan* moeilijk de opgegevene beteekenis hebben. Moet *gädang* niet wezen *tänang*? *Tänang* = kalm, bedaard, stil van water. Van kalm water verwacht men niet, dat het alles meevoert.

Terecht twijfelt KL. (zie onder **ایم ajam**) er aan dat *ajam denak* lokken, lokvogel zou beteekenen. In *ajam denak* is *denak* = kriel, dwergachtig, kleiner dan de soortgenooten, enz. Vgl. Min. *dëna^e*, Bat. *donok*, enz. Een ander voorbeeld van het voorkomen eener *e* in het Minangkabausch waar Maleisch *e* heeft is *pëti*, Mal. *peti*.

Zijne opmerking bij *ajam sebandoeng* is echter niet juist; de beteekenis is inderdaad: twee kuikens uit één ei, en niet uit één nest.

Het woord **ریدی ridai**, met de door KL. daaraan toegekende beteekenis: een Maleisch stoeltje, heb ik nergens aangetroffen.

1) Serantih (ook Soerantiëh en Serantiëh) en Batang Kapas liggen in het Painansche aan den (grooten) weg, die Padang met Indrapoera (Indäpoera) verbindt. Waar Loebboek Temporoeng ligt weet ik niet, maar hoogstwaarschijnlijk zal het wel in de buurt der twee eerstgenoemde dorpen te vinden zijn.

Is wellicht *rēdi* bedoeld? Dit is een soort hangmat, aan een draagstok bevestigd, geheel toegedekt met een *kadjang*-dak, waarin een paar openingen zijn aangebracht, te *Melaka* dienende tot vervoer van deftige Chineesche en Maleische dames. In *Pērak* vond ik *ridai* in de afleiding met *kan*: *ridaikan kain itoe*, hang dat goed (over een touw of een droogrek) te drogen! In *Selangoer* heeft men daarvoor *sidaikan*, dat trouwens in andere Maleische streken ook bekend is: *sidaikan kain itoe*!

Onder **ساج** *sajang* is op te nemen na *kesajangan*, medelijdend: *anak kesajangan*, lieveling (van vader of moeder).

Bestaat werkelijk het door MARSDEN verklaarde onder **سندو** opgenomen woord *sendoe*? Het is, meen ik, *sandā*, Minangkabausche uitspraak van **سندرا** *sandera*, waar men zie. Vgl. *poetera*, *poetā*; *poeteri*, *poeti*.

Onder **فنتن** *pantoen* is opgegeven: *berpantoen helang dengan ayam*, *lambat laoen disambar djoega*, waarvan de vertaling luidt: al zingt de kiekendief ook puntdichten met het hoen, ten langen leste wordt het toch gegrepen.

Het komt mij heel waarschijnlijk voor, dat we hier niet moeten lezen *berpantoen*, maar *pantoen* of *sepantoen*, die ongeveer dezelfde beteekenissen hebben als *oempama* of *seoempama*. Ik zou liever vertalen: 'tIs als met kiekendief en hoen: ten langen leste grijpt hij het toch. Het kan lang duren of het kan kort duren, het eind is toch, dat het hoen er bij is.

De door KL. aan *pantoen* toegekende beteekenis is, meen ik, te eng. De eerste zal wel zijn: gelijkenis, spreekwoord. *Pantoen* is derhalve, zooals reeds gezegd, in dit geval gelijk te stellen met *oempama*. Vgl. *misal* en *amsal*. In de Hikajat Hang Toeah, Hik. Amir Hamzah e. a. zal b.v. in de uitdrukking: *seperti pantoen Melajoe, pagar makan padi*, het woord *pantoen* moeilijk met punt-dicht kunnen worden vertaald. Men zie ter zake mijne oratie over het „Maleische Volksdicht” en vgl. verder Bataksch *ēndē*, dat etymologisch één is met Mal. *andai*.

Bij **كبت** *kebat* verwijst KLINKERT naar **كابت** *kabat*. Het is te betreuren, dat VAN DER TOORN in zijn Woordenboek de *ā* niet van de *a* heeft onderscheiden. Had hij rekening gehouden

met andere dialecten van het Min., b.v. met dat van de L Kotâ, van Raâ, enz., dan had hij zeer zeker de waarde dier onderscheiding ingezien. Tusschen de uitspraak van *pädang*, zwaard en *padang*, vlakke, *kärè*, snij af en *karè* roest, bestaat in het Agamsche geen verschil. In enkele streken, o.a. in de bovengenoemde, treedt in plaats van de *ä* eene *o*; daar hoort men dus *podang* en *padang*, *korè* en *karè*. In den regel correspondeert deze *o* met eene Maleische *e*. Ware b.v. بابن door VAN DER TOORN getranscribeerd met *bāban* en امقو (in امقو كاي) met *āmpoe*, dan had KL. ook zeker بابن niet opgenomen, en *empoe* in plaats van *ampoe* geschreven.

Naast *kedjap* staat *kidjap*. In het Minangkabausch vindt men *kidjō* en met het infix *ar*: *karidjō*. Ik zou in plaats van het van een ? voorziene كليجف *kelidjoek* willen lezen: كليجف *kelidjap*, met het infix *el* (in stede van *er*) gevormd van *kidjap*. Men vergeete niet, dat in menig gedeelte van het Maleische taalgebied *i* en *e* afwisselen; *tjitjak* voor *tjetjak* is in de *Straits* b.v. niets ongewoons.

Van كوس *koeas*, dat alleen in *koeas kais* voorkomt, wordt de beteekenis niet opgegeven. Die samenstelling beteekent: geen vast werk hebben maar op allerlei wijzen, met het doen van allerlei werkjes, met alles aan te pakken zijn brood trachten te verdienen. Men krabt hier, men krabt daar, als een hoen, om wat bij elkaar te krijgen. *Apa pentjarian Moehammad Latip? Ta' tentoelah toean, koeas kais sadjalah.* In *Selangoer* en *Melaka* hoorde ik: *seperti oentoeng ajam: kais pagi makan pagi; kais petang makan petang.*

De gewone beteekenis van *membalas goena* (zie onder كُون) is niet weerom tooveren, terug tooveren, doch iemands goedheid, zijne goede diensten vergelden. Een „*orang jang tiada membalas goena*” is een ondankbare.

*Belédang di rantau pandjang,
Ditikam kena sisiknja; —
Kalau ada 'oemoerkoe pandjang,
Koebalas djoega goena baiknja.*

d.i. Wanneer mij een lang leven ten deel valt, zal ik zeker zijne goede diensten (zijne weldaden) vergelden.

Dezelfde beteekenis heeft *mambalèh goenâ* in het Minangkabausch.

Datoeë^e Tambidjâ 'rang Andalèh,

Badèta(r) sädang bakoedâ; —

Goenâ djâ apâ kami balèh?

Basâ na^e kami kâna(l) djoed.

d.i. Waarmede zullen wij uwe goedheid (uwe weldaden) vergelden? Uwe vriendelijkheid zullen wij ons steeds herinneren.

De laatste twee regels zouden in het Maleisch luiden: *Goena* (toean) *dengan apa kami balas?* *Bahasa* (toean) *na' kami ingat djoega*. Met opzet heb ik *na'* laten staan en niet door *hendak* vervangen, omdat het woord *na'* in het geheel niet specifiek Minangkabausch, maar overal in de Maleische streken in de omgangstaal zeer gebruikelijk is.

De uitdrukking *soedah gaharoe tjendana poela* (onder گهارو) wordt weergegeven met: 'tis reeds aloëhout en nu nog sandelhout, d.i. het is reeds welriekend en nu wil men het nog geuriger hebben. Ik geloof, dat de vertaler de beteekenis dier woorden geheel verkeerd heeft weergegeven, omdat hij er niet aan gedacht heeft, dat de woorden, die de eigenlijke gedachte bevatten en als het ware een rijmende weerslag zijn op de geciteerde, nl. *soedah tahoe bertanja poela*, verzwegen zijn. De beteekenis is: naar den bekenden weg vragen.

Van deze uitdrukking wordt in *pantoens* veelvuldig gebruik gemaakt. Ik citeer slechts uit de Serengga Bajoe:

Soedah gaharoe tjendana poela,

Bedak bertemoe didalam poan; —

Soedah tahoe bertanja poela;

Hendak bertemoe gerangan toean.

Is لَمْپُوْه *lêmpoeh* in *dihadapan poeteri doedoek terlêmpoeh* niet eene schrijffout voor تَمْپُوْه, **timpoe**; Minangk. *simpoeëh*? Vgl. VAN DER TOORN's woordenboek.

Naast كَرَاچَة staat bij KLINKERT **keradjat** (?), *menerima tjoe kai keradjat*. De vertaling is er niet bij gegeven. Het is خَرَاچَة in plaats van خَرَاچَ gebezigd, en beteekent schatting, cijns.

Een bijzonder vreemd woord is يُولِي *joelio*, e. s. v. harpoen,

dat KLINKERT aan DE LA CROIX ontleende. Het is de slecht gehoorde of slecht afgebeelde in *P̄rak* gebruikelijke uitspraak van *جوئر* *djoelir*; *ir* wordt *io(r)*.

Zoo is *كلکيو* *kelikio* niets anders dan de *P̄raksche* uitspraak van *کلکیر* *kelikir*. De bij *kelikio* (en niet bij *kelikir*) opgegevene beteekenis: een ring van rotan door den muil (lees: den neus) van den buffel, moet ook bij *kelikir* worden vermeld. Vgl. Bat. *harikir* = neusring van rotan, een buffel aangedaan.

Beteekent *فیکو* *pikau* inderdaad beteuterd, confuus, verbouwereerd, enz.? Ik ken *terpikau* alleen in de beteekenis van *terpekik*, aan het schreeuwen, gillen gegaan, plotseling daartoe geraakt. *Ada jang bangoen terpikau-pikau* zou ik dus niet willen vertalen: er waren er, die geheel beteuterd ontwaakten, maar er waren er, die gillende wakker werden (of opstonden). *Pikau* doet alleen als subst. dienst en beteekent: gegil, geschreeuw.

De heer KLINKERT heeft onder de woorden, die uitsluitend in het Minangkabausch gebied gebezigd worden, ook *فدوسی*, dat hij *pedoesi* transcribeert, opgenomen. Terecht stelt hij het gelijk met *perempoean*. Het is mij niet bekend, of er iets omtrent de beteekenis van het woord *padoesi* (*pidoesi*) is geschreven. Ik houd het voor eene verbastering van het Sanskr. *vidushī*, de wetende, wijze. Dat de *v* (= *w*) niet gebleven of in eene *b* is overgegaan, zal wellicht vreemd worden gevonden; ik wijs echter op *peridi*, (een in het Maleisch zeer gebruikelijk woord) = vruchtbaar, vele kinderen of jongen voortbrengend, dat ontegenzeggelijk één is met het Sanskr. *vriddhi*, dat „growth, increase, augmentation”, etc. beteekent. Vgl. Jav. *ᮊᮥᮒᮦ*, *ᮊᮥᮒᮦ*. Trouwens *b* en *p* wisselen met elkander af in het Minangkabausch (*bagoenā* naast *pagoenā*) en in het Maleisch (*belatoek* naast *pelatoek*, dat van *patoek* sneb, pik, door middel van het infix *el* is afgeleid: *pelatoek* = woodpecker).

Dat *pa* en *pi* in het Min. veelvuldig afwisselen is bekend. Men zegt zelfs *pitjajā* = Mal. *pertjaja*, dat ook aan het Sanskr. ontleend is. Eene eigenaardige uitdrukking hoorde ik te *Koe-ala Loempoer* (*Selangoer*): *Bini Si Anoe peridi benar*; *doe-doek diloear*, *doedoek didalam anaknja*, d. w. z. nauwelijks is er een geboren, of er is er weer een op komst.

De **tjikoe** چیکو wordt beschreven als „e. s. v. vrucht, die iets gelijkt op een ovalen aardappel.” Het is de Maleische naam van de *saoe Manila* (*Achras sapota*), of misschien juister, door Maleiers wordt ze zoo genoemd; vooral in den omtrek van de stad Melaka worden uitgestrekte gaarden, met *tjikoe*-boomen beplant, aangetroffen.

Het woord جلیس **djalis** = vriend, dat o. a. in het Maleisch leesboek van VAN DER TUUK voorkomt, zou ik gaarne in KLINKERT's woordenboek opgenomen zien.

In de geschiedenis van Nachoda Awai, een eerste-rangspechvogel, lezen wij in het begin:

دڭرکن تون سوات شعیر دکارڭکن فقیر سوات سنڊیر
موده‌عن عبارتین نصیر مغیبورکن هائی یغ بایق فکیر
nadir beteekent schoon, schitterend, glansrijk.

De mogelijkheid is niet uitgesloten dat de dichter نادر *nadir*, zeldzaam, bedoeld heeft.

Onder de van een vraagteeken voorziene woorden vind ik:

1. بمبڭ, waarbij de zin, *mengapa kamoe hendak* برمبڭ *nama dengan* AMIR HAMZAH. Zeer zeker moeten wij hier lezen برتبڭ *bertimbang*, waarvan de beteekenis duidelijk is. Vgl. slechts het door KLINKERT onder *timbang* opgegevene: *bertimbang tanda*, de verlovingspanden wisselen.

2. تبڭ onder **tambang** IV. *Maka segala parit poen habis* تبڭ *dari sebab merēka itoe hendak melihat*. Te lezen **toembang**, omgevallen, neergestort, ingestort. enz.

Naar aanleiding van de onder **tambang** II vermelde uitdrukkingen: *tambang laboeng*, *tambang hanjoetan*, merk ik op, dat zij nooit kunnen beteekenen: goud graven, goud wasschen. *Tambang* beteekent mijn; in een *tambang laboeng* tracht men door graven goud te verkrijgen, in een *tambang hanjoetan* door het aanbrengen van stroomend water. De goudhoudende aarde wordt door het water meegevoerd; het goud bezinkt onder de hand.

3. اندڭ b.v. *dadanja laksana* اندڭ. Bedoeld is hier: **indang-indang**, naam van het werktuig, waarmee men *indang't*, d. i. want. De zin beteekent dus: Zijne borst was (zoo breed) als een rijstwan.

De *indang-indang* heet ook *njiroe* (Bat. *andoeri*) en heeft den vorm van de lengte-doorsnede van eene peer.

Bagai tanja malaikat maoet, als het vragen van den doodsengel (onder *tanja*), zegt men, meen ik, niet in het Maleisch, wel: *bagai tanja malakoe'lmaoet*. Eigenlijk is de uitdrukking onjuist. Want de vraag-engelen zijn twee in getal (*Moenkar en Nakir*); — de *malakoe'lmaoet* stelt geene vragen; hij is de doodsengel, die de ziel weghaalt.

Evenmin bestaat de uitdrukking: *rejal anak banian* (onder ربال) = in den handel gangbare rejalen. Ze is door KLINKERT overgenomen uit VAN DEN BERG's vertaling der Oendang-oendang DJAMBI, die op eene verkeerde lezing van den tekst berust. Daar staat niet *anak banian*, maar *anak bininja*. Men zie mijne opmerkingen naar aanleiding dier vertaling, Bijdr. T. L. en Vk., 6de Volgr. II, blz. 173, en de op blz. 174 vermelde citaten uit mijne Oendang-oendang DJAMBI, in het bijzonder: *anak bininja diambil kedalam*; *dendanya empat tahl koerang sepaha* (uitspr. *sapað*) en *djika ada orang mengebat* (= mengikat) *orang maling, maka disembakkan kedalam*; *djika njata seperti itoe, tiada haroes diboenoeh*; *anak bininja diambil kedalam*.

De woorden: Min. kwast in 't hout, VAN DER TOORN (bij *banir*) dienen te vervallen. Het Min. *banir* heeft dezelfde betekenis als het Maleische woord. KLINKERT geeft: „uitwas onder aan den stam van sommige boomen, waardoor zij er uitzien alsof ze door dikke planken gesteund zijn.” In het Min. nu en in het Bat. heeten die „dikke planken” *banir*; in het Lamp. *danir*.

Onder باگت *bagat* heeft men te verstaan de suikerpalm (*Arenga saccharifera*), gewoonlijk *nau*, *enau* of *kaboeng* genoemd. Andere namen zijn *bergat* en *mergat*. Vgl. Bat. *bargot* en *bagot*.

Is de جناغو *djenangau*, een soort van vlieg? Bedoeld is het bij de Europeanen het best onder den naam *walang sangit* bekende insect, dat in het Min. *tjinganau*, in het Bat. *antingano* heet, en ook in laatstgenoemde talen onder den naam *pianggang*, resp. *pionggang* bekend is. De *walang-sangit* = *Stenocoris varicornis*, Burm., en behoort tot de wantsen, orde der Hemiptera (half-vleugeligen).

In den nieuwen druk van 't Zakwoordenboek komt *djenangau*
Dl. 66.

niet meer voor; *tjenangau* is daarvoor in de plaats gekomen. Voor zoover mij bekend bestaan beide vormen.

De door 'ABDOE'LLAH in zijn Schetswoordenboek رابه — waarachter KLINKERT *rabah* met een vraagteken plaats — genoemde vogel, is wel de *merbah*, die in het Min. *barābah*, in het Bat. *ambaroba* heet. VAN DER TUUK verklaart *ambaroba* met: zekere duifsoort; m. i. ten onrechte. Juister noemt KLINKERT *merbah* e. s. v. vogel, ter grootte van een lijster met een lief geluid. Volgens mededeeling van WILKINSON is de *merbah* = *Pycnonotus analis*. Zij behoort dus tot de orde der zangvogels (groep: Lijsterachtigen; familie: Ixodidae).

Het onder *rabah* II vermelde zoude ik liever laten vervallen. Zonder eenigen twijfel hebben wij hier met eene verschrijving voor *rebah* te doen.

Beteekent *rebah* inderdaad alléén neerstorten, omvallen van zware voorwerpen, zooals een mensch, boom, enz.? Welk woord moet men dan gebruiken om het omvallen van een kegel b.v. weer te geven?

سبه *sebih*, volgens KLINKERT „e. s. v. plant, canna pulchra”. *Sebih* is eene verkorting van *tasbih* تسبيح Arab. = rozekrans, bidsnoer. De plant wordt vaak *tesebih* genoemd; in Mandailing en Angkola is de bedoelde canna onder den naam *tasobē* bekend. De pitten doen dienst als kralen van bidsnoeren.

De onder de namen *ondēh-ondēh* en *ondē-ondē* bij de Europeanen bekende Inlandsche lekkernij, bestaande uit balletjes van kleefrijstmeel, om den geur met *pandan*-bladeren in water gekookt (niet gebakken, zooals KLINKERT zegt), nadat ze eerst met een suikerpraeparaat (*inti* genaamd ¹) gevuld zijn en daarna in met wat zout gemengde geraspte klapper gerold — heet bij de Maleiers *boeah Melaka*. De door KLINKERT gegeven beschrijving slaat n. f. alleen op de op Java toebereide *ondē-ondē*.

Het woord *ondēh-ondēh* heeft, meen ik, niets te maken met *oendi*. *Memboeang oendi* is loten, en niet *memboeang ondēh*, zooals KLINKERT aangeeft. Bij verkiezingen beteekent *memboeang oendi* stemmen, en *soerat oendi* stembriefje.

1) Ik ken alleen dezen naam; KLINKERT vermeldt slechts *rinti*, „geraspte kokosnoot gekookt met palmsuiker, wordt als vulsel voor koekjes gebruikt”. Garnalen met geraspte kokosnoot toebereid, noemt men in de *Straits* ook *inti*.

Ter Sumatra's Westkust heet een van visch op eene bijzondere wijze toebeleid gerecht *pängè*. Met het daarmede overeenkomende Maleische woord **pengat** wordt iets heel anders bedoeld en wel een gerecht, dat door de Minangkabauers *sāno*, door de Mandailingers en Angkolaneezen *sonop* wordt genoemd en ongeveer gelijk is aan het Jav. *kolak*. In *Pērak* en *Selangoer* heet het gerecht *pendjan*. In *Pērak* is *memendjan* (van *pendjan*) bewerken van sawah's, door er karbouwen of ossen in te laten rondloopen. Dit heet in *Selangoer* *melatam*, in *Melaka* *melanjak*, Bat. *mangalontja*, Min. *malāntjah*.

Zou het niet beter zijn *daroe'ssalam*, *daroe'lma'moer*, *daroe'lāman* te schrijven dan *dar assalam*, *dar alma'moer*, *dar alaman*, zooals KLINKERT wil (zie دار **dar**)? En verdient de transcriptie *rabboe'l-alamin*, *rabboe'lmal* niet de voorkeur boven *raboe'l'alamin*, *raboe'l-mal*? Ze zou ook in overeenstemming zijn met ربي *rabbi*, mijn Heer en met *arrabboe*, zooals KLINKERT zelf الرب weergeeft (zie ر *rab*, terecht **rabb**). Zoo verdient het ook aanbeveling *raḥ'oe'l-ūwal* en *raḥ'oe'lāchir* te schrijven. Zie ربيع *rabi*, (terecht *raḥ*).

دندڠ **dēndēng** heeft zonder eenigen twijfel, zooals trouwens VAN DER TUUK reeds opgemerkt heeft, zijn ontstaan te danken aan eene verdubbeling van het woord *daing*, waaruit *dēng*. In het Bataksch luidt het nog *dēngdēng*, terwijl in *dēndēng* de eerste neusklank zich gewijzigd heeft naar de volgende *d*. Hetzelfde geval doet zich bij *dinding*, omwanding, voor, dat in het Bat. *dingding* is.

In stede van *dēndēng* gebruikt de Maleier meestal *baloer* en vooral in *Pērak* *boeari*. Te Singapoera hoort men ook *kerbau kering*, *lemboe kering*, terwijl *Hamparan Pērak* (S. O. K.) *djemoer kerbau* = *dēndēng* van karbouwen vleesch heeft en *daing* uitsluitend voor gedroogde visch bezigt.

Het Javaansche *pēpēs* is zeer zeker ontstaan uit eene niet volledige verdubbeling van *pēs*, dat in het Maleisch *pais* luidt.

Voorzien van een vraagteeken staat het woord مارة, waarbij de zin: *serta segala harta sekalian saudagar adalah bertemoe di-Boekit Tjina* مارهكن *olēh pentjoeri itoe*. Dezen zin uit de Hikajat Hang Toeah zal men moeten vinden in de episode, waarin de wandaden van 7 *pendjoerit*, door den vorst van Mādjāpahit (Mal. Mendjapahit)

naar Melaka gezonden om den ondergang dezer stad te bewerken en o. a. den Laksamana (Hang Toeah) te dooden, worden beschreven. Dat zevental stal en roofde op groote schaal; zij voerden hun buit naar den Boekit Tjina, alwaar zij zich genesteld hadden.

We lezen in de editie van SHELLABEAR: *Apabila hari malam maka Merga Peksi* (de rooverhoofdman) *poen berdjalan kedalam negeri, masoek pada kampoeng seorang saudagar jang kaya; maka ditjoerinja harta saudagar itoe dan isterinja poen ditjaboelinja. Maka ketoedjoehnja poen sarat membawa harta itoe, maka ditaroehnja di-Boekit Tjina itoe.* En verder: *Maka dibawahnja delapan peti itoe seorang seboeah* (de Laksamana had om zijne aan den Sultan van Melaka gedane belofte, hem binnen zeven dagen de hoofden der *pendjoerit* te brengen, gestand te kunnen doen, zich bij het zevental aangesloten), *laloe berdjalan kembali pergi ke-Boekit Tjina menaroehkan peti itoe.* Ik geloof te mogen aannemen, dat wij in den door KLINKERT geciteerden zin met eene schrijffout te doen hebben en in plaats van *دمارهكن* moeten lezen *دثارهكن ditaroehkan*. De dieven bewaarden het door hen geroofde op den Boekit Tjina.

Den door KLINKERT aangehaalden zin heb ik in mijne editie niet aangetroffen; iets, dat er op lijkt is: „*karena segala harta itoe telah bertemoe balik.* Ik meen hier even te mogen wijzen op de beteekenis van *bertemoe*. Terwijl *akoe bertemoe dengan Si Anoe* gelijk is aan ik ontmoet, ontmoette, enz. N. N.; tref, trof, enz. N. N. aan, beteekent *bertemoe* in: *segala harta sekalian saudagar adalah bertemoe di-Boekit Tjina* en *karena segala harta itoe telah bertemoe balik*, worden, werden, enz. aangetroffen.

In de uitdrukking *oedjoeng pangkal* (zie *هوجع hoedjoeng*) beteekent *oedjoeng* het dunne einde van iets, het einde van een tak b.v.; *pangkal*, het dikke einde, het begin van iets, en niet omgekeerd.

مستولي mastoeli wordt verklaard als eene soort van zeer grove stof, en de uitdrukking *djoel soetera, beli mastoeli* vertaald met: zijde verkoopen en zaklinnen inkoopen. Voor het weven van *kain mastoeli* nu gebruikt men niet de gewone zijden draden, die een dun weefsel leveren, maar driedubbele zijden draden, waardoor men zeer zware en daarom zeer kostbare zijde verkrijgt. Van zaklinnen of grove stof is dan ook geen sprake. De *kain mastoeli* worden alleen door de hogere standen gedragen.

Eene vaste uitdrukking, waarmede men kostbare stoffen noemt, is: *صوف سقلت عین آبنات*. Wat beteekent 'ainoe'bbanat? 'Ain = oog, gat, opening, maas, schijf, uiterlijk, de essence, het voor-naamste deel van iets, enz., enz.; *banat* is meervoud van *bint*, dochter. De uitdrukking zou dus kunnen beduiden: „oog der meisjes”, des noods „de meisjes zelve”, — eene onwaarschijnlijke benaming voor eene stof. Of men nu *بنات* in den zin van dochters of in den dubbelen van het Fransche filles opvat, de beteekenis wordt er niet duidelijker door. Zouden wij hier niet te doen hebben met eene verarabiseering (vermaleisching?) van het Indische *Indrawanat* of *Aindrawanat*? Omtrent *Indrawana* staat in M. MONIER WILLIAMS' woordenboek: name of a place. Ware er eene stad van dien naam bekend om hare weefsels, dan zou geen twijfel mogelijk zijn; maar daaromtrent heb ik geene gegevens. Ik wil alleen nog opmerken, dat de Minangkabausche vorm van 'ainoe'bbanat is *Indābanat*.

Ko^e amoeëh babāndoe(l) djati,
Tjari mingkoedoe bapingangat; —
Ko^e amoeëh paï djā kami,
Boeliëh biloedoe indābanat.

Boeliëh mingkoedoe bapingangat
Diambië^e kalantai pagoe; —
Boeliëh biloedoe indābanat,
Sampai saëtā (= sehasta) sahālai badjoe.

VAN DER TOORN verklaart *indābanat* onder *اندā* *indā*: eene fijne gekleurde laken of wollen stof. Men zegt dan n. f. nooit alleen *indābanat*, maar *kain indābanat*. In de geciteerde pantoens is *indābanat* zonder eenigen twijfel attributieve bepaling van *biloedoe* (Mal. *beledoe*, Port. *vel(l)udo*, fluweel): *Indābanat*-fluweel; zoo als men zegt *kain Boegiëh*, *kain Māntoeë*, enz., zoo ook *biloedoe indābanat*, d. i. fluweel afkomstig van *Indābanat*.

Indā is ontegenzeggelijk de Minangkabausche uitspraak van *Indera* (Vgl. *Indāpoerā* = *Inderapoera*); voor mijne meening zou dus de Minangkabausche vorm wel pleiten. Dat in plaats van het onbegrepen *Indrawanat* of *Aindrawanat* het althans eenigen zin hebbende 'ainoe'bbanat werd gezegd, is niet zoo buitengewoon vreemd. Heeft niet het Rotterdamsche volk onlangs van harem-

broek haringbroek gemaakt, dat toch eigenlijk ook niets zegt, al schijnt het dat te doen? Men vergelijkte ten overvloede de vermaleysing van het Indische *tjihnībhōeta* tot *tjina boeta* (letterlijk blinde Chinees), zooals bekend een persoon, die eene door haren man driemaal verstootene vrouw trouwt en zich daarna van haar laat scheiden, om een huwelijk van haar met dien man weder mogelijk te maken.

سيڠي *sigai*. Hieronder verstaat men een bamboestaak of een paal, waarin inkepingen gemaakt, dan wel pennen geslagen zijn, bij wijze van ladder dienst doende; ook een bamboestaak, ontdaan van blaren en takken, waarvan men alleen de stompjes heeft laten zitten. *Adakah patoet enau mentjari sigai, lesong mendapatkan antan?* past het dat de suikerpalm een *sigai* (op)zoekt en het rijstblok den stamper? zegt een meisje tot haren vader, die haar opdraagt zich naar eenen jongeling te begeven. Dat zou toch de verkeerde wereld wezen.

In de Hikajat Awang Soeloeng Mērah Moeda vraagt eene vorstin, die vernomen heeft, dat de held van het verhaal gehuwd is met de prinses DAJANG SERI DJAWA, aan een dienaar: *Lesong mentjari antankah, atau antan mentjari lesong?* Heeft het rijstblok den stamper of de stamper het rijstblok gezocht? Het antwoord luidt: *Lesong mentjari antanlah, karena toean poeteri DAJANG SERI DJAWA itoe telah berlajar selilit poelau Pertja, selengkoeng tanah Menangkabau mentjari anak radja bernama AWANG SOELOENG MĒRAH MOEDA itoe*: Het rijstblok heeft den stamper gezocht, want de prinses DAJANG SERI DJAWA heeft het geheele eiland Sumatra, het gansche Menangkabausche rijk omzeild om den prins, genaamd AWANG SOELOENG MĒRAH MOEDA, te zoeken.